

Målnummer:	T2674-13	Avdelning:	1
Domsnummer:			
Avgörandedatum:	2014-12-12		
Rubrik:	Tillämpning av de aktiebolagsrättsliga kapitalbristreglerna. Fråga om ansvar för styrelseledamot som har avgått under ansvarsperioden.		
Lagrum:	25 kap. 13 §, 18 § och 20 § aktiebolagslagen (2005:551)		
Rättsfall:	<ul style="list-style-type: none">• NJA 2009 s. 210• NJA 2012 s. 858		

REFERAT

Varbergs tingsrätt

Onninen AB och PI Finans AB förde vid Varbergs tingsrätt talan mot I.W. i enlighet med vad som framgår av tingsrättens dom.

Tingsrätten (rådmannen Dick D. Johansson) anförde i dom den 30 september 2011 följande.

Bakgrund

HBG Maskinuthyrning och Försäljning AB (nedan Bolaget) bildades efter beslut av I.W. vid konstituerande stämma den 8 november 1994 med ursprunglig firma Miss Muskot AB och verksamhet med inriktning på handel med blommor och trädgårdsväxter, utöva kursverksamhet inom blomster och kryddbindning samt idka härmed förenlig verksamhet. Till ordinarie styrelseledamot valdes I.W. och till styrelsesuppleant valdes hennes mor I.-L.Å. Bolaget erhöll adress Draget 3605, 439 94 Onsala, och styrelsens säte var Kungsbacka kommun. Sedermera, den 13 februari 1995, antogs ny bolagsordning innefattande firmaändring till Vegagatans Blomsterhandel AB, adressändring till Vegagatan 50, 413 11 Göteborg, och sätesändring till Göteborgs kommun. Aktiekapitalet om 50 000 kr inbetalades av I.W:s fader G.Å., som avled den 9 februari 2009.

Efter bildandet bedrev I.W. blomsterhandel genom Bolaget. Under juni år 2000 såldes emellertid Bolagets rörelse, inventarier, lager, firma etc. (inkrånsoverlåtelse) och all Bolagets verksamhet upphörde. Bolaget var sedan vilande fram till den 8 december 2003 då samtliga aktier i Bolaget överläts till en person vid namn M.P., Malmö konsult- och bokföringsbyrå Kommanditbolag, för en köpeskilling om 500 kr. Samma dag sålde M.P. Bolaget vidare till en C.P.

I.W. var Bolagets ordinarie styrelseledamot till den 8 december 2003 då hon utträdde ur styrelsen. Dåvarande Patent- och registreringsverket (PRV) registrerade hennes utträde den 29 januari 2004.

Av konkurshandlingarna i konkursärendet framgår bl.a. att Bolaget försattes i konkurs den 23 februari 2005 av Helsingborgs tingsrätt och att Onninen AB och Bala Agri AB, vars fordran genom köpeavtal övertagits av PI Finans AB, inte erhöll någon utdelning i konkursen. Vidare att vid konkursutbrottet C.P. var ordinarie styrelseledamot och L.-L.J. suppleant i Bolaget. Bristen i boet uppgick till 447 206 kr.

Bolaget häftar alltjämt i skuld till de båda kärandebolagen med de i målet omstämda beloppen.

Yrkanden

Onninen AB har yrkat att I.W. till Onninen AB ska förpliktas att betala 29 034 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen - - -.

PI Finans AB har yrkat att I.W. till PI Finans AB ska förpliktas att betala 80 613 kr jämte ränta enligt 4 och 6 §§ räntelagen - - -.

I.W. har bestritt käromålen i sin helhet, men vitsordat de yrkade kapitalbeloppen jämte yrkad ränta som skäliga i och för sig.

- - -.

Grunder

Parterna har angett sina rättsliga grunder enligt följande.

Kärandebolagen

I.W. var styrelseledamot i Bolaget fram till den 8 december 2003 då hon utträdde ur Bolaget och vid vilken tidpunkt det rådde kapitalbrist i Bolaget från den 31 augusti 2000. Det egna kapitalet understeg hälften av det registrerade aktiekapitalet och Bolaget var likvidationspliktigt fram till dess det försattes i konkurs den 23 februari 2005. Innan I.W. utträdde ur bolaget hade hon inte gjort vad som ålegat henne enligt 13 kap. 12, 13 och 17 §§ äldre aktiebolagslagen, likviderat Bolaget eller återställt det egna kapitalet enligt 13 kap. 19 § samma lag, varför hon har ett kvardröjande personligt ansvar för bolagets skulder. De yrkade beloppen är skulder som Bolaget har ådragit sig under år 2004 och I.W. har varit försumlig genom att inte uppfylla äldre aktiebolagslagens krav att upprätta en kontrollbalansräkning, likvidera Bolaget eller återställa det egna kapitalet.

I.W.

I.W. är inte solidariskt betalningsansvarig eftersom hon hade utträtt ur styrelsen i Bolaget när de aktuella förpliktelserna uppkom samt då hon för tiden efter sitt utträde ur Bolagets styrelse med fog kunnat förutsätta att ny styrelse skulle iakttä likvidationsbestämmelserna i aktiebolagslagen. I.W. har inget kvardröjande ansvar och hon har inte heller varit försumlig. Hon vitsordar att Bolagets egna kapital understigit hälften av aktiekapitalet den 31 augusti 2000, att hon inte upprättat någon kontrollbalansräkning och att de aktuella skulderna uppkom år 2004.

Sakframställningar

Kärandebolagen

I Bolaget understeg det egna kapitalet, per den 31 augusti 2000, hälften av det registrerade aktiekapitalet på så sätt att en kontrollbalansräkning genast bort ha upprättats och granskats av Bolagets revisor enligt 13 kap. 2 § äldre aktiebolagslagen. Genast betyder i detta fall inom två till fyra veckor och i vart fall inom två månader från den 31 augusti 2000.

I Bolaget var I.W. ordinarie styrelseledamot när den kritiska kapitalbristen uppkom, alltså under den tidsperiod då kontrollbalansräkning skulle ha upprättats och granskats av Bolagets revisor. Hon var fortfarande ordinarie styrelseledamot i Bolaget vid den tidpunkt då detta som senast skulle ha skett.

Under den tidsperiod då I.W. var styrelseledamot uppkom därmed personligt

betalningsansvar för henne i hennes egenskap av styrelseledamot för Bolagets kommande förpliktelser. Detta pga. att hon försummat sin skyldighet att upprätta och låta Bolagets revisor granska en kontrollbalansräkning.

Eftersom någon kontrollbalansräkning aldrig upprättades i Bolaget eller åtgärder som avbryter det personliga betalningsansvaret enligt 13 kap. 19 § äldre aktiebolagslagen i övrigt vidtagits är I.W., enligt 13 kap. 17 § samma lag, ansvarig för de i målet uppkomna förpliktelserna. I.W. har således ett så kallat kvardröjande personligt betalningsansvar för Bolagets uppkommande förpliktelser.

Av Bolagets årsredovisning för räkenskapsåret 1999/2000 kan utläsas att Bolagets egna kapital per den 31 augusti 2000 endast uppgick till 22 956 kr. Det egna kapitalet var således till mer än hälften förbrukat. Revisorn skrev i sin revisionsberättelse att: "Styrelsen uppmärksammas på att upprätta en kontrollbalansräkning." Av ovanstående kan slutsatsen dras att Bolaget var likvidationspliktigt från i vart fall september 2000 och att Bolagets styrelse inte upprättat någon kontrollbalansräkning.

I.W., som fick besked att Bolaget av M.P. skulle säljas vidare, saknade fog att räkna med att den nya styrelsen utan dröjsmål skulle fullgöra sina skyldigheter och har således inte fullgjort sina plikter enligt 13 kap. 12 § äldre aktiebolagslagen och är därmed enligt 13 kap. 17 § samma lag solidariskt betalningsskyldig för fordringarna i målet. Hon kunde ha sett till att aktiekapitalet återställdes av den nye köparen och att kontrollbalansräkning upprättades och hon kunde vid M.P:s tillträde ha kunnat kräva ett insättningskvitto på ett belopp motsvarande aktiekapitalet.

Vid köpet hade bolaget inga tillgångar och skulder och var värdelöst och såldes därför för 500 kr.

I.W.

Under de år Bolaget inte var rörelsedrivande funderade I.W. på hur hon skulle upplösa Bolaget, vars inkråm hade sålts pga. att I.W:s hälsa sviktade. Bolaget var under denna tid likvidationspliktigt, vilket I.W. ägde full kännedom om. Eftersom I.W. inte bedrev och inte för framtiden skulle bedriva verksamhet genom Bolaget återställde hon inte aktiekapitalet. Av samma anledning iaktogs inte likvidationsbestämmelserna i 13 kap. 12 § äldre aktiebolagslagen. Av olika skäl gick tiden utan att I.W. fattade beslut på bolagsstämma om frivillig likvidation. Efter inkråmsöverlåtelsen och fram till den 8 december 2003 fanns inga oreglerade skulder i Bolaget.

En dag i november/december 2003 läste I.W. en annons i Göteborgs-Posten (GP). Av annonsen framgick att annonsören önskade köpa aktiebolag. I.W. ringde till annonsören, som var M.P. Denne presenterade sig som företrädare för Malmö konsult och bokföringsbyrå Kommanditbolag och I.W. uppfattade att M.P. var revisor eller redovisningskonsult. I.W. berättade att hon hade ett vilande, likvidationspliktigt bolag. Under samtalet förklarade M.P. att han ville köpa Bolaget. Parterna kom överens om pris och tid för möte, vilket skulle äga rum hos I.W. Vid mötet berättade M.P. på förekommen anledning bl.a. att han skulle sälja Bolaget vidare i sin konsultverksamhet och att han skulle tillse att den som köpte Bolaget av honom utsåg ny styrelse och återställde aktiekapitalet innan Bolaget ånyo blev rörelsedrivande. Härfter betalade M.P. mot kvitto köpeskillingen om 500 kr kontant varpå I.W. överlämnade en bolagspärm bl.a. innehållande Bolagets samtliga årsredovisningar till M.P.

Cirka sju år efter försäljningen av Bolaget, slutet av augusti 2009, mottog I.W. ett kravbrev dagtecknat den 27 augusti 2009 från Onninen AB:s ombud i målet med påstående att I.W. jämte ett bolag med firma HBG Maskinuthyrning och Försäljning AB var solidariskt betalningsansvarig för den i målet aktuella leverantörsskulden. Pga. knapphändig information i brevet och då I.W. inte kände igen firman HBG Maskinuthyrning och Försäljning AB förstod I.W. först

inte bakgrunden till kravet.

Sedermera har I.W. fått veta genom bilagda konkurshandlingar till stämningsansökan att M.P., Malmö konsult- och bokföringsbyrå Kommanditbolag, genom köpeavtal den 8 december 2003 överlät samtliga aktier i Vegagatans Blomsterhandel AB till C.P. med tillträde samma dag. Vidare att vid extra bolagsstämma den 8 december 2003 C.P. bestämde att anta ny bolagsordning med firmaändring till HBG Maskinuthyrning och Försäljning AB samt att C.P. valdes till ordinarie styrelseledamot och L.-L.J. till suppleant.

Beträffande orsaken till obeståndet anges i konkurshandlingarna att efter "C.P:s förvärv av aktierna bedriver Bolaget verksamhet med inköp av kapitalvaror. Till icke obetydlig del sker kreditinköp med följd att skulder uppkommer. Om förklaring till uppkomna skulder uppger C.P. att han varit utsatt för hot och utpressning. Egendom anskaffad på kredit har som sådan eller efter överlåtelse med influtna likvida medel överlämnats till personer som utsatt C.P. för utpressning m.m." Av konkurshandlingarna framgår också att C.P. inte återställt aktiekapitalet och att den senare styrelsen inte iakttagit likvidationsbestämmelserna i äldre aktiebolagslagen.

I.W. har inte vid något tillfälle haft någon kontakt av något slag vare sig direkt eller indirekt med C.P.. Hon har inte heller av M.P. blivit informerad om vem han skulle sälja Bolaget till. M.P. ingav förtroende; kontakterna med honom har inte gett I.W. anledning förstå eller misstänka oegentligheter av något slag.

Det förnekas inte att Bolaget köpt varor av kärandebolagen, men av fakturorna framgår bl.a. att leverantörsskuldena uppkom tre till fyra månader efter I.W:s utträde ur Bolagets styrelse och försäljningen av aktierna i Bolaget. Om fakturaköpen i övrigt saknar I.W. all kännedom.

Av årsredovisning för räkenskapsåret den 1 september 2002-31 augusti 2003 framgår bl.a. i balansräkningen, att det fanns likvida medel uppgående till 15 652 kr (Kassa och bank) samt skulder uppgående till 7 169 kr (Övriga skulder) respektive 1 500 kr (Upplupna kostnader m.m.). Skuldposten 7 169 kr avser upplupet revisionsarvode och posten 1 500 kr avser såvitt känt avsättning för kommande revisionsarvode. Per den 8 december 2003 var samtliga Bolagets skulder reglerade. Vid samma tid fanns inga likvida medel eller andra tillgångar kvar i Bolaget. Aktielikviden 500 kr skall ses mot bakgrund av nu redovisade.

I.W. förnekar att hon hade skyldighet att återställa aktiekapitalet eller utkräva ett insättningskvitto när hon sålde bolaget till M.P. och att det varit försumligt att inte göra så. De åberopade utdragen från Infotorg om M.P:s nuvarande skuldsituation återger inte förhållandena vid köpet.

Utredningen i målet

I.W. har åberopat förhör under sanningsförsäkran med sig själv och har därvid i stort bekräftat vad som antecknats under hennes sakframställning med följande tillägg. För henne var florist ett drömyrke och efter att hon år 1994 köpt en blomsteraffär i Göteborg drev hon den i fem år. När hon hösten 1999/våren 2000 blev sjuk blev hon tvungen att sluta. Det fanns inga pengar i Bolaget, men revisorn sade att så länge hon inte bedrev någon verksamhet var det OK att sköta årsredovisningarna och ha kvar Bolaget för att kunna använda det i nästa blomsteraffär. - Under år 2003 diskuterade de i familjen vad de skulle göra med Bolaget eftersom I.W. inte längre kunde arbeta som florist. Enligt revisorn fanns det två vägar att gå, antingen att sätta Bolaget i konkurs eller att sälja det. Revisorn sade också att hon inte fick sälja Bolaget till vem som helst, utan till någon med kunskap, en revisor eller en bokföringsbyrå. Av en slump såg hon en annons i GP under rubriken "Aktiebolag köpes", där Malmö konsult- och bokföringsbyrå Kommanditbolag önskade köpa bolag. Hon ringde till Malmö och blev av en kontorist kopplad till chefen, M.P.. För honom berättade hon som det var. Bolaget var vilande, det fanns inga tillgångar eller

skulder och ingen verksamhet bedrevs. M.P. uppgav att han som revisor arbetade med att förmedla aktiebolag till sina kunder. Efter att ha diskuterat saken med sina föräldrar "kollade" hennes pappa upp Malmö konsult och bokföringsbyrå och gav henne beskedet "Det är grönt". M.P. var fortfarande intresserad av att köpa Bolaget och kom hem till I.W. Han verkade "hel och ren", uppförde sig som hennes gamle revisor hade gjort med "samma språk" och hade företagspapper och pärmar med sig. M.P. visade också sitt körkort för att legitimera sig. De talade ingående om att det inte fanns några pengar i Bolaget och M.P. försäkrade att han skulle ordna alla papper, ställa allt i ordning och att inget obehagligt skulle hända med I.W. eller hennes familj efter köpet. I.W. hade ingen anledning att misstro M.P., de var överens och affären genomfördes, men hon fick inget skriftligt löfte eller besked. M.P. skulle inte driva Bolaget själv, utan bara upprätta handlingarna och se till att allt gick rätt till. M.P. uppgav att det var hans skyldighet, "hans eller hans klient", att sätta in pengar i Bolaget för att Bolaget skulle kunna drivas. Efter köpet kontrollerade aldrig I.W. att allt som M.P. hade sagt blev gjort.

Kärandebolagen har som skriftlig bevisning åberopat utdrag från Info-torg, varav bl.a. framgår att M.P:s kommanditbolag varit registrerat under tiden den 9 december 2002-den 9 november 2005, att M.P. varit registrerad för flera bolag, som avregistrerats och ett blivit försatt i konkurs, och att M.P. och hans bolag per den 12 augusti 2011 hos Kronofogdemyndigheten varit registrerade för skulder över en halv miljon kr.

Domskäl

I målet är ostridigt att Bolagets egna kapital per den 31 augusti 2000 understeg hälften av det registrerade aktiekapitalet (den kritiska tidpunkten), att aktiekapitalet inte var återställt vid överlåtelsestillfället och att Bolaget vid överlåtelsestillfället den 8 december 2003 enligt då gällande regler i äldre aktiebolagslagen, till vilka parterna har hänvisat ovan, varit likvidationspliktigt samt att I.W. som ende styrelseledamot varit skyldig att låta upprätta en kontrollbalansräkning. Av ostridiga uppgifter i målet framgår emellertid att Bolaget vid överlåtelsen inte hade några skulder och inte ådrog sig de aktuella skulderna förrän några månader efter det att I.W. överlät Bolaget och blivit avregistrerad som styrelseledamot.

Frågorna i målet gäller om det föreligger något kvardröjande betalningsansvar för I.W. för Bolagets skulder, som uppkommit först sedan hon utträtt ur styrelsen och avregistrerats som styrelseledamot, och om hon på något sätt har varit försumlig i samband med sin försäljning av det likvidationspliktiga Bolaget.

Inför de lagändringar i aktiebolagslagen som genomfördes den 1 januari 2002 berördes frågan om ansvaret för styrelseledamöter som utträtt ur en styrelse. Det konstaterades att rättsläget var oklart, men att lagregleringen skulle riskera att bli alltför stelbent och att frågan därför borde överlämnas till rättstillämpningen (se prop. 2000/01:150 s. 44). I doktrinen har argumenterats för att medansvaret för en styrelseledamot som lämnar styrelsen bör upphöra endast om han eller hon antingen själv har försökt åstadkomma vad som åligger styrelsen eller har fog att räkna med detta utan att ytterligare dröjsmål kommer att ske (se bl.a. Lindskog, 12 och 13 kap., Kapitalskydd och likvidation, 2 uppl., s. 239, och Lindskog, Kapitalbrist i aktiebolag, sid. 156 ff).

Lagtextens ordalydelse ger i sig inte stöd för att det personliga betalningsansvaret skulle upphöra vid utträde ur en styrelse och mot bakgrund av lagstiftningens syfte att vara till skydd för borgenärerna torde ett generellt upphörande av en styrelseledamots ansvar vid utträde inte ligga i linje med lagstiftningens intentioner. Ansvarsbestämmelserna bör därför tolkas så att ansvaret för en styrelseledamot kvarstår för sådana förpliktelser som uppkommer efter utträdet om inte vederbörande kan visa att han eller hon inte varit försumlig. En sådan tolkning anknyter till vad som anförts i doktrinen om medansvar efter utträde enligt ovan.

I.W. har lämnat en detaljerad och uttömmande berättelse om hur hon har gått till väga inför och under försäljningen av Bolaget till M.P. och att detta skett först sedan hennes nu avlidne fader kontrollerat M.P:s kommanditbolag och därefter gett klartecken till dottern att sälja Bolaget till M.P. Hennes berättelse framstår i allt som trovärdig och tillförlitlig och det har i målet inte framkommit någon omständighet som kan ifrågasätta sanningshalten i vad hon har berättat. Någon robust utredning som ger belägg för att I.W. vid köpet skulle ha insett att M.P. vid denna tidpunkt varit en oseriös affärsman har inte framlagts i målet. Genom den kontroll som I.W:s fader hade gjort får hon anses ha vidtagit rimliga försiktighetsåtgärder inför köpet och genom att lita till de försäkringar som hon fick från M.P. om Bolagets vidare öden har hon haft fog för att utgå från att Bolagets nya styrelse utan dröjsmål skulle iaktta aktiebolagslagens krav med anledning av Bolagets ostridiga kapitalbrist för det fall Bolaget skulle drivas vidare. Hon har härigenom visat att hon inte har handlat försumligt vid försäljningen av Bolaget. De båda käromålen ska därför ogillas.

Domslut

Käromålen ogillas.

Från domen var rättens ordförande, rådmannen Hans André, skiljaktig och anförde.

Frågan om s.k. kvardröjande personligt betalningsansvar för en styrelseledamot, som utträder ur ett på grund av kapitalbrist likvidationspliktigt aktiebolags styrelse, är inte lagreglerad och vägledande prejudikat saknas. Lagstiftaren har efter övervägande av frågan valt att överlämna den till rättstillämpningen. Redan härav följer att ett kvardröjande ansvar inte utan vidare består vid ett utträde ur en aktiebolagsstyrelse. En rad situationer kan tänkas uppkomma såsom vid ett enskilt utträde ur ett aktiebolag med flera styrelseledamöter eller ur ett aktiebolag med en enda styrelseledamot, ett utträde i eller utan samband med försäljning av bolaget, ett utträde ur ett aktiebolag med skulder som vid utträdet var förfallna till betalning eller med skulder som kommer att förfalla till betalning först efter utträdet eller, som i förevarande fall, utträde ur ett aktiebolag utan skulder vid utträdet men där bolaget ådras skulder därefter utan att aktiekapitalet dessförinnan återställts. Ingenting i lagförarbetena säger att alla situationer skall bedömas lika eller få samma rättsverkningar. Fastmer talar lagstiftarens val att överlämna frågan om det kvardröjande ansvaret till rättstillämpningen för att frågan skall lösas efter en samlad bedömning av föreliggande omständigheter i det enskilda fallet.

I förevarande mål är ostridigt att Bolaget vid överlåtelsen i och för sig var likvidationspliktigt pga. att det egna kapitalet per den 31 augusti 2000 (den kritiska tidpunkten) hade nedgått till under hälften av det registrerade aktiekapitalet samt att Bolaget vid överlåtelsestillfället också var skuldfritt. Likvidationsplikten är emellertid inte sanktionerad på annat sätt än att styrelsen ådras sig ett personligt ansvar för skulder som uppkommit efter den kritiska tidpunkten, om inte vissa föreskrivna åtgärder vidtas och det finns inget absolut hinder för styrelsen att driva verksamheten vidare eller att låta den vila.

Det är ostridigt att I.W., som var Bolagets enda styrelseledamot och ägare, inte vid försäljningstillfället hade vidtagit föreskrivna åtgärder till förekommande av ansvarsgenombrott. Det måste å andra sidan - om inte särskilda skäl föreligger - antas att den som står i begrepp att förvärva ett aktiebolag förvissas sig om bolagets ekonomiska ställning genom studium av bokföring, bokslut eller på annat sätt. Av I.W:s uppgifter, som det inte finns någon anledning att ifrågasätta, framgår att köparen, M.P., var införstådd med att Bolaget av här angivna skäl i och för sig var likvidationspliktigt. Denna I.W:s uppgift vinner klart stöd av det ostridiga förhållandet att köpeskillingen för Bolaget bestämdes till 500 kr, helt uppenbart därför att Bolaget inte hade något eget kapital. Det finns enligt min mening inget anmärkningsvärt i detta. M.P. har alltså vid köpet

vetat av att han, som ny styrelseledamot, framgent inte kunde ådra Bolaget några skulder utan att bli personligen ansvarig för dem, såvida han inte dessförinnan hade återställt Bolagets aktiekapital. Även I.W. har på goda grunder kunnat utgå från detta. Härtill kommer att I.W., efter att ha avhänt sig Bolaget och utträtt ur styrelsen, inte på något sätt själv har kunnat påverka frågan om Bolagets fortsatta drift och hon har inte på något sätt kunnat reservera sig mot och än mindre förhindra att dess nya styrelse ådrog Bolaget skulder. Under anförda omständigheter och då något som bör föranleda annan bedömning inte visats föreligga, har I.W. enligt min mening inte haft något kvardröjande ansvar för de Bolagets nya skulder som uppkommit efter det att hon i samband med överlåtelsen lämnat Bolagets styrelse. Käromålet bör därför på dessa skäl ogillas. Överröstad härutinnan är jag i likhet med rådmannen Johansson också av uppfattningen att I.W., i vart fall, på anförda skäl och vad som i övrigt upptagits i domen, visat att hon vid köpet inte har varit försumlig. Jag ogillar alltså käromålet även på dessa skäl - - -

Från domen var tingsfiskalen Anna Aspling skiljaktig och anförde.

Liksom angetts i domen ger lagtextens ordalydelse i sig inte stöd för att det personliga betalningsansvaret skulle upphöra vid utträde ur en styrelse med den följd att ansvarsbestämmelserna därför bör tolkas så att ansvaret för en styrelseledamot kvarstår för sådana förpliktelser som uppkommer efter utträdet om vederbörande inte kan visa att han eller hon inte varit försumlig.

Frågan är således om I.W. kunnat visa att hon inte agerat försumligt i samband med försäljningen av Bolaget. I denna del kan konstateras att I.W. sålde Bolaget, trots tidigare varningar från sin revisor om de risker som var förenade med en försäljning, till en för henne helt okänd person. Vid möte med köparen, M.P., fick I.W. klart för sig att denne var införstådd med att Bolaget var likvidationspliktigt, att M.P. hade för avsikt att omgående sälja Bolaget vidare och att M.P. själv inte hade för avsikt att återställa aktiekapitalet i Bolaget. Även om M.P. vid den ringa kontakt han haft med I.W. måhända kan ha gjort ett trovärdigt intryck på henne kan annat inte konstateras än att I.W. fullt ut litat på en främling med risk för personligt betalningsansvar. Inte heller en köpeskilling om 500 kr eller att köparen hittades genom en knapphändig annons i GP kan indikera annat än att avsikterna med köpet kunde komma vara tveksamma. Förvisso har I.W. uppgett att hennes far gjort en kontroll av M.P. och dennes verksamhet och angett att "allt är grönt". Det betvivlas inte att I.W. av sin far fått ett sådant besked, men någon närmare redogörelse över vilka kontroller som gjordes har inte framkommit i målet. I.W. har enligt min mening således inte kunnat visa att hon på något sätt vidtagit någon specifik åtgärd för att åstadkomma det som ålegat styrelsen eller att hon med fog kunnat räkna med att detta skulle ske utan dröjsmål när hon avgick som styrelseledamot. Sammantaget innebär detta att jag bifaller kärandenas yrkanden.

Hovrätten för Västra Sverige

Onninen AB och PI Finans AB överklagade i Hovrätten för Västra Sverige och yrkade bifall till sin respektive vid tingsrätten förda talan.

I.W. motsatte sig ändring av tingsrättens dom.

Hovrätten (hovrättslagmannen Eva Ahlquist, hovrättsråden Ingrid Björck, referent, och Peter Islander, samt tf. hovrättsassessorn Borjana Tasic) anförde i dom den 23 april 2013 följande.

Hovrättens domskäl

Grunder, utveckling av talan och bevisning

Onninen AB och PI Finans AB har åberopat samma grunder och sakomständigheter som vid tingsrätten. De har anført att de i tingsrätten, i motsats till vad som står antecknat i tingsrättens dom, bestred I.W:s

påstående om att Vegagatans Blomsterhandel Aktiebolag (nedan kallat Bolaget) vid överlåtelsen var i sin helhet skuldfritt.

I.W. har åberopat samma grunder och sakomständigheter som vid tingsrätten. Hon har vidare anført att tingsrätten riktigt har uppfattat att det var ostridigt att Bolaget vid överlåtelsen saknade skulder. Onninen AB:s och PI Finans AB:s påstående om att tingsrätten inte skulle ha uppfattat bolagen rätt i detta avseende är enligt henne en efterhandskonstruktion.

Parterna har åberopat samma bevisning som vid tingsrätten. Förhöret vid tingsrätten med I.W. har spelats upp med ljud och bild.

Hovrättens bedömning

Den huvudsakliga frågan i målet gäller i vilken utsträckning en styrelseledamot, som utträder ur ett på grund av kapitalbrist likvidationspliktigt aktiebolags styrelse, har ett kvardröjande personligt betalningsansvar för bolagets skulder.

Det är den tidigare aktiebolagslagen (1975:1385) som är tillämplig i det här fallet. Enligt 13 kap. 12 § denna lag (i dess lydelse från och med den 1 januari 2002) åligger det styrelsen att genast upprätta och låta bolagets revisor granska en kontrollbalansräkning när det finns skäl att anta att bolagets eget kapital understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet. Om styrelsen underlåter detta svarar styrelsens ledamöter solidariskt för de förpliktelser som uppkommer för bolaget under den tid som underlåtenheten består, se 13 kap. 17 § samma lag.

I.W. var ordinarie styrelseledamot i Bolaget fram till den 8 december 2003 då hon - i samband med att aktierna i Bolaget såldes till M.P. - utträdde ur styrelsen. Hennes utträde registrerades av Patent- och registreringsverket den 29 januari 2004. Det synes numera vara tvistigt huruvida Bolaget vid överlåtelseögonblicket hade några skulder, men det är ostridigt att de i målet aktuella skulderna uppkom först under våren 2004 då M.P. hade sålt Bolaget vidare till C.P. och Bolaget ändrat namn till HBG maskinuthyrning och försäljning AB. Vidare är det ostridigt att I.W., som fram till överlåtelsen var ensam styrelseledamot i Bolaget, underlåtit att tillse att en kontrollbalansräkning upprättades, trots att det förelåg en faktisk kapitalbrist redan per den 31 augusti 2000. Aktiekapitalet hade inte heller återställts vid överlåtelseögonblicket och Bolaget var således likvidationspliktigt vid denna tidpunkt.

Såsom tingsrätten anført ger lagtextens ordalydelse inte stöd för att det personliga betalningsansvaret skulle upphöra vid utträde ur en styrelse. Av de förarbetsuttalanden som tingsrätten redogjort för (prop. 2000/01:150 s. 44) framgår emellertid att lagstiftaren inte har velat ge något uttryckligt svar på frågan om det personliga betalningsansvaret ska bestå även efter det att en styrelseledamot avgått, eftersom en sådan reglering skulle bli allt för stelbent, utan har i stället uttalat att frågan bör överlämnas till rättstillämpningen. Uttalandet talar närmast för att lagstiftarens avsikt har varit att någon absolut regel om detta inte ska gälla, utan att ansvarsfrågan får bedömas utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Denna uppfattning delas även i doktrin av t.ex. Stefan Lindskog, Kapitalbrist i aktiebolag (2008), avsnitt 10.4, Erik Nerep & Per Samuelsson, Aktiebolagslagen - en lagkommentar, del 3, s. 267, Kent Löfgren m.fl., Personligt ansvar (2009) s. 63 och Bertil Oppenheimer m.fl., Företaget i kris (2007) s. 67; jfr dock Mikael Granath, Tvångslikvidation och ansvar enligt ABL 13:2 (1994) s. 60, som synes vara av motsatt uppfattning.

Det bakomliggande syftet med reglerna om personligt betalningsansvar är att skapa ett kapitalskydd till fördel för aktiebolagets borgenärer, se t.ex. prop. 1979/80:143 s. 86 f. Det kan emellertid ifrågasättas hur pass verkningfullt själva aktiekapitalet är för borgenärsskyddet (se t.ex. övervägandena till sänkningen av aktiekapitalskravet år 2010, prop. 2009/10:61 s. 10 f), särskilt med beaktande av att det egna kapitalet kan bestå uteslutande av egendom som vid en konkurs i första hand inte tillfaller oprioriterade borgenärer.

Reglerna om personligt betalningsansvar utgör snarare ett påtryckningsmedel för att få styrelsen att agera när ett bolag blir underkapitaliserat, se prop. 2000/01:150 s. 43 och Lindskog, a.a. s. 157. Mot denna bakgrund kan det ifrågasättas om fördelarna med att låta det personliga betalningsansvaret kvarstå motiverar att en avgående styrelseledamot, som i princip har berövats möjlighet att påverka bolagets ekonomiska och juridiska situation, ska hållas ansvarig för skulder som har uppkommit efter utträdet ur styrelsen och i en helt annan verksamhet. Dessutom borde den person som har övertagit den avgående styrelseledamotens uppdrag i de flesta fall kunna hållas ansvarig om denne inte inom rimlig tid har uppfyllt de åtaganden som ålegat den tidigare styrelsen, se bl.a. Lindskog, a.a. s. 158 och Oppenheimer m.fl., a.a. s. 67. Till detta kommer att den som önskar ingå avtal med ett aktiebolag har flera möjligheter att i förväg kontrollera sin motparts betalningsförmåga och därigenom göra en riskanalys och liknande överväganden.

Å andra sidan är det inte tillfredsställande med en ordning där personligt betalningsansvar enkelt kan undvikas genom att styrelseledamoten väljer att avgå från sitt uppdrag.

Det personliga betalningsansvaret skulle då förlora sin funktion som påtryckningsmedel och kapitalskydd. Enligt hovrättens mening måste därför en bedömning göras av samtliga omständigheter i det aktuella fallet. Det gäller bl.a. hur stor risk för förlust som tidigare och framtida borgenärer kan lida genom att det personliga betalningsansvaret upphör samt vilka åtaganden den avgående styrelseledamoten undgår genom att ansvaret upphör.

Enligt vad I.W. har uppgett vid tingsrätten har hon valt att sälja Bolaget, i stället för att likvidera det, trots att Bolaget var underkapitaliserat och likvidationspliktigt. Även om det inte har funnits någon verksamhet i Bolaget fick detta till följd att ett underkapitaliserat och likvidationspliktigt aktiebolag fortsatte sin existens. Bolaget har dessutom sålts till en för I.W. tidigare okänd person, som uppgett att han skulle sälja Bolaget vidare till en vid tidpunkten för försäljningen okänd person. Detta talar sammantaget för att det personliga betalningsansvaret inte ska upphöra.

Vid tidpunkten för försäljningen var emellertid Bolaget vilande och någon verksamhet hade inte bedrivits i detta under en relativt lång period. De skulder som görs gällande i målet uppkom ett par månader efter det att I.W. utträtt ur styrelsen och under en period då Bolaget bedrev en helt annan typ av verksamhet. Bolaget har vid tidpunkten för skuldernas uppkomst inte saknat ställföreträdare utan det har funnits en annan person registrerad som styrelseledamot. Av I.W:s uppgifter, som hovrätten anser att det inte finns någon anledning att ifrågasätta, framgår att köparen, M.P., var införstådd med att Bolaget var likvidationspliktigt. Denna uppgift vinner även klart stöd i det förhållandet att köpeskillingen för aktierna i Bolaget bestämdes till 500 kr. M.P. har således vid köpet känt till att han, som ny styrelseledamot, kunde bli personligt betalningsansvarig för Bolagets skulder om han inte såg till att återställa aktiekapitalet. Även I.W. har på goda grunder haft skäl att utgå från detta. Behovet av ett påtryckningsmedel mot I.W. ter sig därför i sammanhanget relativt lågt, liksom den risk borgenärskollektivet kunde komma att lida genom I.W:s agerande, oberoende av den omständigheten att Bolaget sedermera gick i konkurs och att samtliga borgenärer inte fick full utdelning för sina fordringar.

Vid en sammantagen bedömning anser hovrätten att förhållandena i det här fallet inte är sådana att I.W. ska åläggas personligt betalningsansvar för de skulder som uppstått efter det att hon utträtt ur Bolagets styrelse. Hovrätten ansluter sig således till tingsrättens bedömning att Onninen AB:s och PI Finans AB:s respektive talan ska ogillas.

Hovrättens domslut

Hovrätten fastställer tingsrättens domslut.

Högsta domstolen

Onninen AB och PI Finans AB överklagade och yrkade var för sig bifall till sitt käromål, dvs. att HD skulle förplikta I.W. att betala till Onninen AB 29 034 kr jämte viss ränta och till PI Finans AB 80 613 kr jämte viss ränta.

I.W. motsatte sig att hovrättens dom ändrades.

Målet avgjordes efter föredragning.

Föredraganden, justitiesekreteraren Martin Prosell, föreslog i betänkande att HD skulle meddela följande dom.

Domskäl

Punkterna 1-6 motsvarar i huvudsak punkterna 1-6 och 8 i HD:s dom.

7. Med utgångspunkt i regelsystemets konstruktion måste ordningen vara att när en ansvarsperiod löper föreligger det en ansvarsgrund som träffar alla styrelseledamöter, såväl nytillträdde som avgående. Huruvida ett medansvar föreligger för den enskilde styrelseledamoten som avgått under en ansvarsperiod blir därför, precis som för den nytillträdde styrelseledamoten, en ansvarsfrihetsfråga. Det innebär att I.W. för att undvika personligt betalningsansvar måste visa att hon inte varit försumlig. (Jfr NJA 2012 s. 858 p. 18-19.)

De krav som kan ställas på en styrelseledamot, särskilt på den som avgått under en löpande ansvarsperiod

8. I doktrinen har framförts den synpunkten att det är ett alltför strängt synsätt att den som i god tro avgår från en styrelse måste bevisa att denne inte varit försumlig (se Torsten Sandström, Ansvaret för kapitalbrist i aktiebolag - växling av styrelseledamöter, Analyser Infotorg Juridik, 12 juni 2013). Det bör dock i de flesta fall inte vara alltför betungande att visa på de omständigheter som talar för att någon försummelse inte förelegat (jfr prop. 1987/88:10 s. 70). Bevisbördan i nu aktuellt hänseende innebär inte heller en presumtion för försumlighet utan endast att den berörde styrelseledamoten har att bevisa de omständigheter som han lägger till grund för att han inte varit försumlig respektive att motbevisa de påståenden som bolagsborgenären gör. Beroende på omständigheterna kan en mindre eller större bevislättning föreligga. Vad som är att anse som försumligt - eller dess motsida: vad som är aktsamt - vid prövningen av om en enskild styrelseledamot har ett medansvar enligt de aktiebolagsrättsliga kapitalskyddsreglerna måste sättas i relation till den ifrågavarande situationen och en helhetsbedömning av samtliga förhållanden ska göras. Försumlighetsprövningen bör inte vara inriktad på formaliteter utan på frågan huruvida den berörde styrelseledamoten på det hela taget har agerat försvarligt i den situation som bolaget befann sig i. (Se NJA 2012 s. 858 p. 20-22.)

9. De krav som kan ställas på en avträdande styrelseledamot är normalt att denne själv har försökt åstadkomma vad som åligger styrelsen eller har fog att räkna med att detta utan ytterligare dröjsmål kommer att ske efter utträdet. Här kan, i bolag med flera styrelseledamöter, t.ex. en reservation mot ett styrelsebeslut att inte upprätta en kontrollbalansräkning visa på sådana försök. Även andra omständigheter som innebär att den avgående styrelseledamoten får sägas ha agerat försvarligt i den aktuella situationen kan föreligga. Om det finns särskilda skäl för avgång och inaktivitet hos den enskilde styrelseledamoten, såsom allvarlig sjukdom, bör även detta beroende på omständigheterna exempelvis kunna påverka försumlighetsprövningen. (Jfr bl.a. Stefan Lindskog, Kapitalbrist i aktiebolag, 2008 s. 157 och Erik Nerep & Per Samuelsson, Aktiebolagslagen - en lagkommentar, andra uppl., kapitel 23-32, 2009 s. 267.)

Föreligger grund för ansvarsfrihet i detta fall?

10. Det I.W. huvudsakligen framhållit till stöd för att hon inte varit försumlig är att hon vid utträdet får anses ha haft fog för att den nya styrelsen skulle iaktta kapitalbristreglerna i aktiebolagslagen innan någon verksamhet skulle startas upp igen.

11. Av utredningen har framkommit att I.W. valde mellan olika alternativ för att avsluta sina åtaganden i bolaget, efter att hon efter en operation fick klart för sig att de problem hon under ett par års tid haft med sina armar och axlar skulle bli permanenta. Hon bestämde sig slutligen för att bolaget skulle säljas och avträdde som styrelseledamot trots att bolaget var underkapitaliserat och likvidationspliktigt. Detta ledde i förlängningen till att bolaget kunde fortsätta sin existens och ingå de skuldförhållanden som nu är aktuella.

12. I.W., som var medveten om att bolaget inte kunde ingå nya förpliktelser utan att dess företrädare skulle riskera personligt betalningsansvar, kontaktade emellertid sin revisor innan bolagets såldes för att få råd om hur hon skulle gå till väga. Av denne fick I.W. rådet att bolaget endast fick säljas till ett seriöst företag eller en person med särskild kunskap om aktiebolag. Bolaget kom sedan att säljas till M.P. som företrädde Malmö konsult- och bokföringsbyrå KB efter att I.W. sett en annons som lagts ut i dagspressen om att aktiebolag köpes. Hon kontaktade därefter M.P. och de träffades sedan personligen för att diskutera affären.

13. Det finns enligt HD ingen anledning att ifrågasätta att I.W. under mötet fick löftet från M.P., som hon trodde var revisor, att de krav som aktiebolagslagen stadgade skulle följas innan ny verksamhet skulle startas upp i bolaget. Det har även framkommit av utredningen att I.W:s far gjorde vissa kontroller av M.P:s kommanditbolag innan försäljningen, varpå I.W. fick beskedet av fadern att allting var "grönt". Vid en helhetsbedömning måste I.W., i den aktuella situationen, anses ha agerat försvarligt i samband med utträdet från styrelsen.

Slutsats

14. Eftersom I.W. inte har varit försumlig ska hovrättens domslut fastställas. - - .

Domslut

HD fastställer hovrättens domslut.

HD (justitieråden Ella Nyström och Gudmund Toijer, f.d. justitierådet Per Virdesten, referent, samt justitierådet Svante O. Johansson) meddelade den 12 december 2014 följande dom.

Domskäl

Bakgrund

1. I.W. var ensam ordinarie styrelseledamot i Vegagatans Blomsterhandel AB. Samtliga aktier ägdes av hennes far. Den 6 juni 2000 såldes bolagets tillgångar och verksamheten upphörde. Bolagets eget kapital understeg den 31 augusti samma år hälften av det registrerade aktiekapitalet. Styrelsen upprättade emellertid inte någon kontrollbalansräkning. Bolaget var vilande till den 8 december 2003 då I.W:s far sålde samtliga aktier i bolaget för 500 kr till M.P., som företrädde Malmö konsult- och bokföringsbyrå KB. Samma dag förvärvade C.P. aktierna och han utgjorde därefter, sedan I.W. lämnat styrelsen, bolagets enda ordinarie styrelseledamot. Bolagets firma och verksamhet ändrades.

2. Under februari-april 2004, dvs. efter I.W:s utträde ur styrelsen, beställde bolaget vissa varor av Onninen AB och ett annat företag, vars fordran senare

överläts till PI Finans AB. Aktiekapitalet hade inte återställts när bolaget försattes i konkurs den 23 februari 2005. Onninen AB och PI Finans AB fick aldrig betalt för sina varor och erhöll inte heller någon utdelning i konkursen.

Frågan i målet

3. Målet gäller tillämpningen av de aktiebolagsrättsliga kapitalbristreglerna, närmare bestämt i vilken utsträckning en styrelseledamot, som utträtt ur styrelsen sedan skyldighet att upprätta kontrollbalansräkning har uppkommit, har ett personligt betalningsansvar för bolagets skulder som uppkommer efter utträdet.

Den rättsliga regleringen

4. De i målet relevanta bestämmelserna finns i den tidigare aktiebolagslagen (1975:1385). De innebär bl.a. följande. När det finns skäl att anta att bolagets eget kapital understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet, ska styrelsen genast upprätta och låta bolagets revisor granska en kontrollbalansräkning. Om styrelsen underlåter det, svarar styrelsens ledamöter solidariskt för de förpliktelser som uppkommer för bolaget under den tid som underlåtenheten består (ansvarsperioden). Ansvaret gäller inte för den som visar att han eller hon inte har varit försumlig. (Se 13 kap. 12 och 17 §§ i 1975 års aktiebolagslag, jfr 13 kap. 19 § om ansvarsperiodens slut; motsvarande bestämmelser i 2005 års aktiebolagslag, 2005:551, finns i 25 kap. 13, 18 och 20 §§, jfr prop. 2004/05:85 s. 872, 874 och 875.)

5. Syftet med reglerna är att skydda bolagets borgenärer och att ge aktieägarna rådrom för lämpliga åtgärder i ett underkapitaliserat bolag (se prop. 2000/01:150 s. 34 och 35). Det medansvar för en styrelseledamot som följer av regleringen utgör ett påtryckningsmedel för att få styrelsen att följa det handlingsmönster som lagen föreskriver (se a. prop. s. 43 och 44).

6. Det personliga betalningsansvaret för avgående respektive tillträdande styrelseledamöter har berörts i lagmotiven. Det konstaterades att rättsläget var oklart men att frågan borde bedömas med beaktande av ledamotens agerande i det enskilda fallet. Frågan överlämnades till rättstillämpningen eftersom en lagreglering skulle riskera att bli alltför stelbent. (A. prop. s. 44.)

Medansvarsprövningen ska göras i två led

7. Vid bedömningen av om en styrelseledamot har ett medansvar ska först prövas om det finns objektiva förutsättningar för det, dvs. huruvida en ansvarsperiod löpte vid tiden för uppkomsten av de förpliktelser för vilka medansvar påstås. Om så är fallet blir det andra ledet tillämpligt, som innebär att det ankommer på den som anspråket riktas mot att visa att han eller hon inte har varit försumlig. (NJA 2009 s. 210 och NJA 2012 s. 858 p. 7.)

En avgående styrelseledamots ansvar

8. Det är inte uttryckligen reglerat i kapitalbristreglerna vad som gäller i ansvarshänseende för den som avgår som styrelseledamot. Lagtexten ger emellertid inte stöd för att den enskilde styrelseledamotens ansvar i och med utträdet automatiskt skulle upphöra för förpliktelser som uppkommer därefter. En sådan ordning skulle även stå i strid med lagens syfte.

9. Med utgångspunkt i regelsystemets konstruktion måste ordningen vara att när en ansvarsperiod löper föreligger det en ansvarsgrund som träffar även styrelseledamöter som avgår under perioden. Detta gäller också förpliktelser som uppkommer efter avgången, om det inte finns någon grund för ansvarsfrihet för styrelseledamoten.

Ansvarsfrihet

10. De krav som kan ställas på en avgående styrelseledamot för att det ska anses att denne inte har varit försumlig är normalt att ledamoten själv har försökt åstadkomma vad som åligger styrelsen. Här kan, i bolag med flera styrelseledamöter, t.ex. en reservation mot ett styrelsebeslut visa på sådana försök. Om det finns särskilda skäl för avgång och inaktivitet hos den enskilde styrelseledamoten, såsom allvarlig sjukdom, bör även detta beroende på omständigheterna kunna påverka försumlighetsprövningen. (Jfr prop. 2000/01:150 s. 44 samt bl.a. Stefan Lindskog, Kapitalbrist i aktiebolag, 2008, s. 157, och Erik Nerep & Per Samuelsson, Aktiebolagslagen - en lagkommentar Kapitel 23-32, 2 uppl. 2009, s. 267.)

11. Det är alltså i stor utsträckning fråga om fall där en enskild styrelseledamot trots adekvata åtgärder eller på grund av sjukdom inte har kunnat driva igenom det föreskrivna handlingsmönstret. I de fallen kan den fortsatta verksamheten i ett underkapitaliserat bolag inte tillskrivas den ledamotens försummelse. Ett fortlöpande personligt ansvar för de skulder som uppkommer genom verksamheten framstår då inte som befogat eller som ett meningsfullt påtryckningsmedel mot ledamoten. Det bör i en sådan situation också finnas en möjlighet för ledamoten att för egen del få ett definitivt slut på medansvaret för framdeles uppkommande förpliktelser genom att träda ut ur styrelsen.

12. Medansvaret bör emellertid kunna upphöra genom ett utträde ur styrelsen också i andra situationer. Här är det då fråga om situationer - till skillnad från de nyss berörda - där den enskilde ledamoten väljer att lämna styrelsen, trots att han eller hon kan ha andra handlingsalternativ genom att stanna kvar som styrelseledamot och arbeta för att lagens regler följs. Det bör då krävas att det visas att ledamoten med visst fog har kunnat räkna med att styrelsens åligganden kommer att uppfyllas utan dröjsmål efter utträdet. Ledamoten måste ha något stöd för sin bedömning att rättelse utan dröjsmål kommer att ske. I så fall bör medansvaret för framdeles uppkommande förpliktelser anses upphöra för den ledamoten i och med utträdet, även om det senare skulle visa sig att en rättelse rent faktiskt inte kom till stånd.

13. Det förhållandet att det ankommer på den som anspråket riktas mot att visa att han eller hon inte har varit försumlig innebär inte en presumtion för försumlighet i den nu angivna meningen. Det betyder i stället att den berörde styrelseledamoten har att bevisa de omständigheter som åberopas till stöd för att han eller hon inte har varit försumlig. Beroende på omständigheterna kan en mindre eller större bevislättning föreligga. Vad som är att anse som försumligt vid prövningen av om en enskild styrelseledamot har ett medansvar enligt de aktiebolagsrättsliga kapitalskyddsreglerna ska utgå från ledamotens agerande i det enskilda fallet och med beaktande av den speciella situation som många gånger kan föreligga i dessa sammanhang. En helhetsbedömning av samtliga förhållanden ska göras och avse huruvida den berörde styrelseledamoten på det hela taget har agerat försvarligt. (Se NJA 2012 s. 858 p. 20-22.)

Bedömningen i detta fall

14. Vid tiden för de aktuella fordringarnas uppkomst under februari-april 2004 löpte en ansvarsperiod. I.W:s avgång från styrelsen den 8 december 2003 medförde inte i sig att hennes ansvar för dessa fordringar upphörde. Det innebär att I.W. för att undvika personligt betalningsansvar måste visa att hon inte har varit försumlig.

15. Det I.W. huvudsakligen har åberopat till stöd för att hon inte varit försumlig är att hon vid sin avgång från styrelsen hade fog för att anta att den nya styrelsen skulle iaktta kapitalbristreglerna i aktiebolagslagen innan någon verksamhet skulle startas igen.

16. Av utredningen har framkommit att I.W. och hennes familj, efter samtal med bolagets revisor, hade fått uppfattningen att åtagandena i bolaget kunde

upphöra genom att bolaget antingen gick i konkurs eller såldes. De bestämde sig för att bolaget skulle säljas och I.W. avgick som styrelseledamot i samband med försäljningen. Detta ledde i förlängningen till att bolaget kunde fortsätta sin existens, trots att det var underkapitaliserat och likvidationspliktigt, och ingå de skuldförhållanden som nu är aktuella.

17. I.W. hade emellertid kontaktat sin revisor innan bolaget såldes för att få råd om hur hon skulle gå till väga. Av honom fick I.W. rådet att bolaget endast fick säljas till ett seriöst företag eller en person med särskild kunskap om aktiebolag. Bolaget såldes sedermera till M.P., som företrädde Malmö konsult- och bokföringsbyrå KB.

18. Vid försäljningen sammanträffade I.W. och hennes familj med M.P. och de upprättade handlingar angående köpet. Hon gjorde klart för honom att bolaget var vilande och att det inte hade några tillgångar eller skulder. M.P. försäkrade då att han skulle upprätta handlingar och se till att allt gick rätt till innan ny verksamhet skulle startas i bolaget. Det har även framkommit att I.W:s far gjorde vissa kontroller av M.P:s kommanditbolag och ansåg sig kunna sälja aktierna. Vid en helhetsbedömning måste I.W., i den aktuella situationen, anses ha agerat försvarligt i samband med avgången från styrelsen.

19. Eftersom I.W. inte har varit försumlig ska hovrättens domslut fastställas. -
- - .

Domslut

HD fastställer hovrättens domslut.

Justitierådet Lena Moore var skiljaktig i fråga om motiveringen och ansåg att domskälen skulle ha följande lydelse från och med punkten 7.

Utgångspunkter för prövningen

HD har i två rättsfall slagit fast att medansvarsprövningen ska göras i två led. Vid bedömningen av huruvida en styrelseledamot har ådragit sig medansvar ska först prövas om det finns objektiva förutsättningar för ett personligt betalningsansvar. Det andra ledet tar sikte på frågan om styrelseledamoten har varit försumlig, varvid det alltså ankommer på styrelseledamoten att visa att han eller hon inte har varit försumlig. (NJA 2009 s. 210 och NJA 2012 s. 858, p. 7.)

Det första ledet tar sikte på frågan om styrelsen har underlåtit att upprätta kontrollbalansräkning och om bolagets egna kapital då faktiskt understeg den kritiska gränsen. En annan fråga som aktualiseras inom ramen för prövningen i det första ledet är om en tidigare styrelseledamot över huvud taget är medansvarig för en förpliktelse som uppkommit i tiden efter hans eller hennes avgång som styrelseledamot. Vad som gäller här är inte reglerat utan frågan har överlämnats till rättstillämpningen varvid ledamotens agerande i det enskilda fallet bör beaktas (se p. 6). Bedömningen får göras med hänsyn till syftet bakom medansvarsregleringen och omständigheterna i det enskilda fallet. Eftersom det är en prövning i det första ledet, dvs. huruvida en avgången styrelseledamot alls kan göras ansvarig för en senare tillkommen förpliktelse, handlar det inte om att pröva om den avgångna styrelseledamoten har varit försumlig eller inte; den frågan blir aktuell först vid en prövning i det andra ledet.

Det personliga betalningsansvaret för styrelseledamöter är ett påtryckningsmedel för att få styrelsen att följa det handlingsmönster som lagen föreskriver för underkapitaliserade bolag (se p. 5). Den som har utträtt ur styrelsen har inget inflytande över vilka åtgärder bolagets styrelse därefter vidtar, eller inte vidtar, med anledning av kapitalbristen och kan inte förhindra att bolaget ingår nya förpliktelser under ansvarsperioden. En ordning som innebär att den som har avgått ur styrelsen är ansvarig även för förpliktelser

som uppkommit för bolaget efter utträdet fyller därmed inte avsedd funktion.

Något stöd för att en avgående styrelseledamot för att undgå betalningsansvar för framtida förpliktelser måste försäkra sig om att bolagets styrelse kommer att fullgöra vad som åligger den enligt de aktiebolagsrättsliga kapitalskyddsreglerna (något som hävdats i doktrinen i anslutning till frågan om tidigare styrelseledamöters medansvar) finns inte; bolagets styrelse har ett eget ansvar i det hänseendet. En ny tillträdd styrelse måste visserligen ges viss tid att sätta sig in i bolagets situation innan krav kan ställas på den att läka kapitalbristen eller se till att bolaget träder i likvidation (se NJA 2012 s. 858, p. 23) men det saknar betydelse för frågan om ansvaret för nya förpliktelser under ansvarsperioden. Den frågan förfogar bolagets styrelse över och för sådana förpliktelser blir de styrelsemedlemmar som då sitter i styrelsen medansvariga (samma rättsfall, p. 18). Ett medansvar även för en tidigare styrelsemedlem för en ny förpliktelse som denne saknat möjlighet att förhindra skulle innebära en orimlig ordning med hänsyn till den omvända bevisbördan som då gäller för att undgå betalningsansvar.

Mot denna bakgrund måste utgångspunkten och huvudregeln vara att den som utträtt ur styrelsen inte är medansvarig för därefter uppkomna förpliktelser för bolaget om bolaget efter utträdet alltså hade en styrelse, eller fick en sådan i samband med utträdet. En sådan ordning är också naturlig med hänsyn till vad som gäller för delägare i handelsbolag som avgår (jfr 2 kap. 22 § lagen om handelsbolag och enkla bolag).

Situationen är annorlunda om styrelseledamotens avgång innebär att bolaget ställs utan styrelse. I sådana fall bör medansvarsreglerna gälla fullt ut, och den avgångna styrelseledamoten alltså vara medansvarig för förpliktelser som bolaget därefter ikläder sig under ansvarsperioden. Den avgångna ledamoten kan då undkomma betalningsansvar genom att visa att han eller hon inte har varit försumlig.

Bedömningen i detta fall

I.W. avgick ur styrelsen i samband med ett ägarbyte. Den nya ägaren utsågs i samband därmed till ordinarie styrelseledamot. Bolaget hade därigenom en styrelse med ansvar för att aktiebolagslagens kapitalskyddsregler efterlevdes. Någon anledning att i I.W:s fall frångå huvudregeln om att en styrelseledamot som avgår under ansvarsperioden inte är ansvarig för senare uppkomna förpliktelser för bolaget har inte framkommit. I.W. är därmed inte ansvarig för de skulder som målet gäller.

Hovrättens domslut ska alltså fastställas. - - -

HD:s dom meddelad: den 12 december 2014.

Mål nr: T 2674-13.

Lagrum: 25 kap. 13, 18 och 20 §§ aktiebolagslagen (2005:551).

Rättsfall: NJA 2009 s. 210, NJA 2012 s. 858.

Sökord: Kapitalbrist; Kontrollbalansräkning; Aktiebolag
